

Pakkausmerkinnät

Seurantatutkimus 2010

Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA

Johdanto

1/2

- Tämän tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy. Tutkimus on tehty Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran toimeksiantona.
- Tutkimuksessa selvitetään seuraavia asioita:
  - Mitä merkintöjä suomalaiset etsivät ja lukevat elintarvikepakkauksista
  - Miten päiväysmerkinöihin ja lisäaineisiin suhtaudutaan
  - Kuinka usein ja mihin tahoihin elintarvikkeista valitetaan
- Tuloksia on vertailtu soveltuvin osin joulukuussa 2008 tehtyyn pakkausmerkintätutkimukseen. Analysoinnissa on kiinnitetty lisäksi huomiota siihen, miten vuoden 2009 aikana toteutettu Tuoreet kasvot -kampanja on voinut vaikuttaa tuloksiin.
- Tutkimuksen kohderyhmänä ovat suomalaiset 15–79-vuotiaat kuluttajat. Haastateltavat on valittu satunnaisotannalla, ja otos on kiintiöity iän, sukupuolen, asuinläänin ja asuinkunnan koon mukaan vastaamaan koko Suomen väestöä.

Johdanto

2/2

- Tutkimus on toteutettu osana Taloustutkimuksen Omnibus-monitilaajatutkimusta. Omnibusissa haastatellaan kolmen viikon välein tuhatta suomalaista 15–79-vuotiasta ihmistä. Tammi 1 -kierroksella, jossa tämä tutkimus tehtiin, haastateltiin 1028 suomalaista. Tarkemmat tiedot tutkimusmenetelmästä ovat tämän raportin lopussa.

Yhteenveto ja päätelmät tutkimuksen tuloksista

- Suomalaisten tietoisuus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä, laatuasioista sekä elintarvikkeiden valittamiskanavista on parantunut vuoden 2008 tutkimukseen verrattuna. Erot eivät ole huomattavan suuria, mutta kuitenkin selviä. Tuloksista voidaan päätellä, että Tuoreet kasvot -tiedotuskampanjalla on ollut positiivinen vaikutus ihmisten tietoihin. Aivan varmasti ei tosin voida sanoa, että tulosten koheneminen on johtunut pelkästään tästä kampanjasta. (tutk. huom.)
- Tätä tutkimusta ja vuoden 2008 tutkimusta vertailtaessa havaitaan ensinnäkin, että Suomalaiset lukevat aiempaa yleisemmin pakkausmerkintöjä. Toiseksi voidaan huomata, että suomalaiset lukevat aiempaa useammin päiväysmerkintöjä, tuotteen valmistusainetietoja sekä alkuperätietoja. Myös tietoisuus päiväysmerkintöjen tarkoituksesta vaikuttaisi hieman parantuneen, kuten myös tietoisuus lisäaineista.
- Suomalaisten valmius valittaa elintarvikkeista ei sen sijaan ole lisääntynyt edelliseen tutkimukseen verrattuna. Tietoisuus oikeasta valittamiskanavasta on kuitenkin hieman parantunut.

Pakkausmerkintöjen lukeminen

1/2

- Kaikille vastaajille (n=1027) näytettiin aluksi esimerkkipakkaus, josta löytyivät kaikki ne merkinnät, jotka elintarvikepakkauksissa kuuluu olla. Vastaajilta kysyttiin, lukevatko he elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä.
- Suomalaisista 86 % lukee elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä. Prosenttiluku on hieman korkeampi kuin edellisessä, joulukuussa 2008 toteutetussa tutkimuksessa.
- Naiset lukevat pakkausmerkintöjä useammin kuin miehet, ja 25–49-vuotiaat useammin kuin tätä nuoremmat ja vanhemmat. Erityisesti alle 25-vuotiaat sekä yli 49-vuotiaat miehet lukevat pakkausmerkintöjä muita harvemmin, 35–49-vuotiaat naiset taas erityisen usein.
- Vastaajien ammattiryhmävertailusta nähdään, että toimihenkilöt, johtavassa asemassa olevat sekä itsenäiset yrittäjät lukevat pakkausmerkintöjä yleisemmin kuin muut vastaajaryhmät.
- Tuloksista voidaan päätellä, että pakkausmerkintäkampanjalla on ollut vaikutusta: suomalaiset lukevat pakkausmerkintöjä nyt useammin kuin ennen. Vastausten perusteella vaikuttaa myös siltä, että pakkausmerkintöjen lukeminen korreloi kuluttajan sosioekonomisen aseman sekä sukupuolen ja iän kanssa.

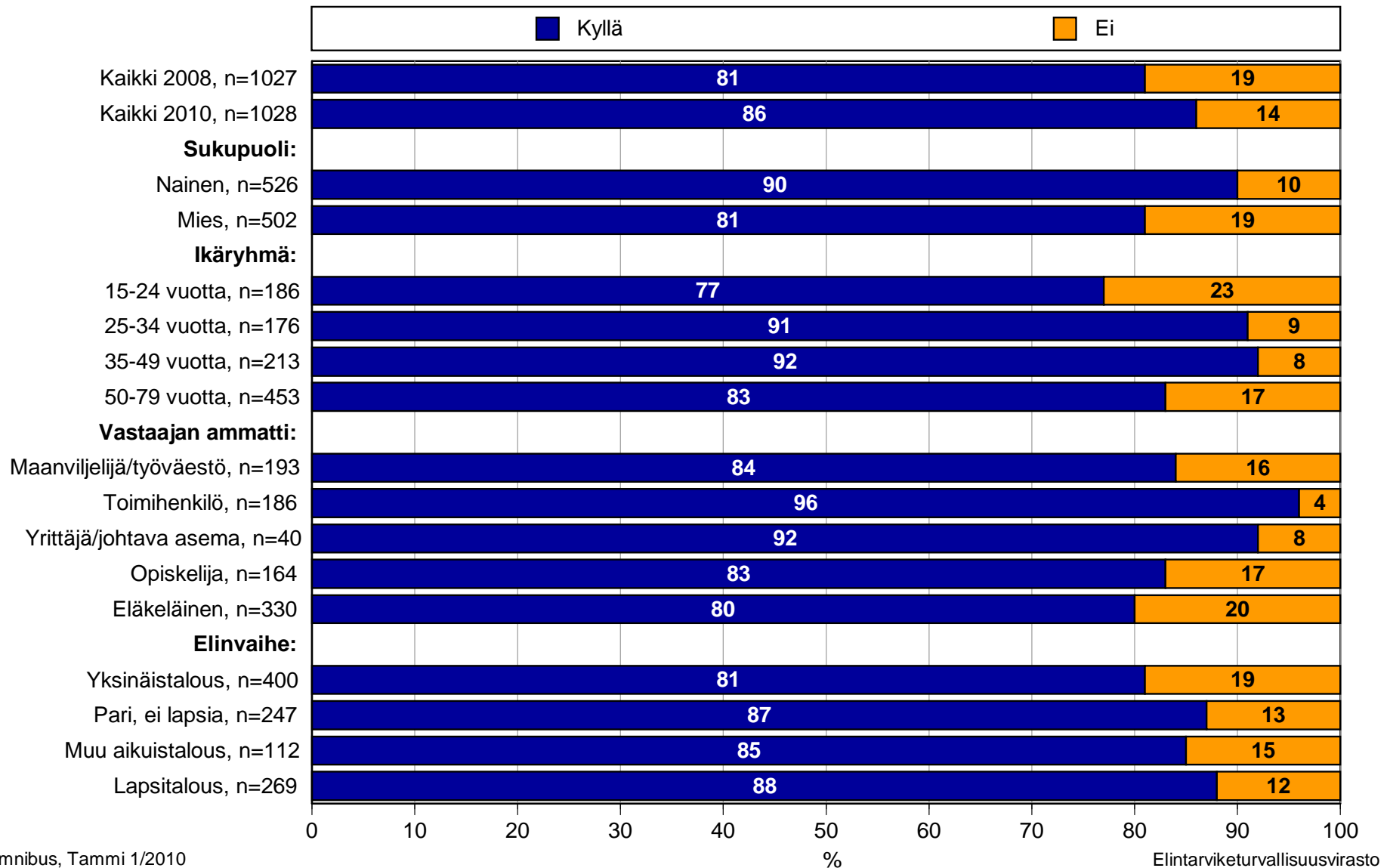
Pakkausmerkintöjen lukeminen

2/2

- Pakkausmerkintöjä lukevilta vastaajilta (n=869) kysyttiin, mitä merkintöjä he erityisesti etsivät pakkauksista. Vastaajille ei näytetty vastausvaihtoehtoja, eli he vastasivat spontaanisti.
- Ylivoimaisesti yleisin tarkistettava pakkausmerkintä on tuotteen päiväys, sen tarkistaa tuotteista lähes puolet suomalaisista. Seuraavaksi yleisimmin tarkistetaan tuotteen rasvapitoisuus (rasvan laatu, rasvahapot) sekä ainesosat / valmistusaineet yleensä.
- Tuloksista nähdään, että suomalaiset tarkistavat pakkausmerkintöjä nyt yleisemmin kuin ennen kampanjaa. Erityisesti tuotteen päiväys, ainesosat, alkuperä sekä sokerin määrä tarkistetaan selvästi aiempaa yleisemmin. Näin ollen voidaan todeta, että myös tässä suhteessa kampanja on ollut onnistunut.
- Taustaryhmätarkastelusta havaitaan, että mitä iäkkäämmästä vastaajasta on kyse, sitä todennäköisemmin hän katsoo pakkauksesta rasva- ja suolamerkinnät. Energiamerkintöjä taas lukevat erityisesti nuorimmat vastaajat.

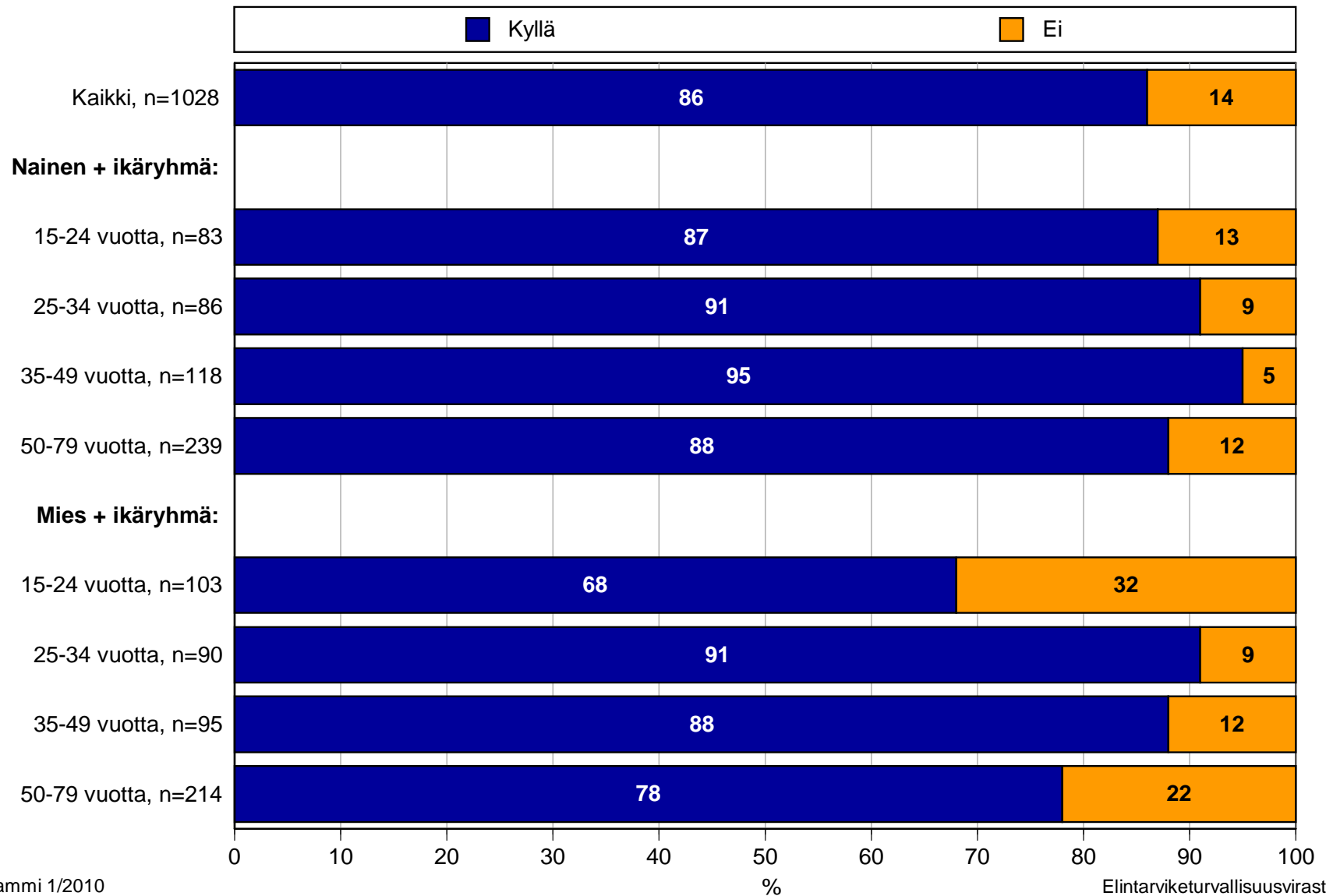
Lukeeko elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä

n=kaikki vastaajat

Lukeeko elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä

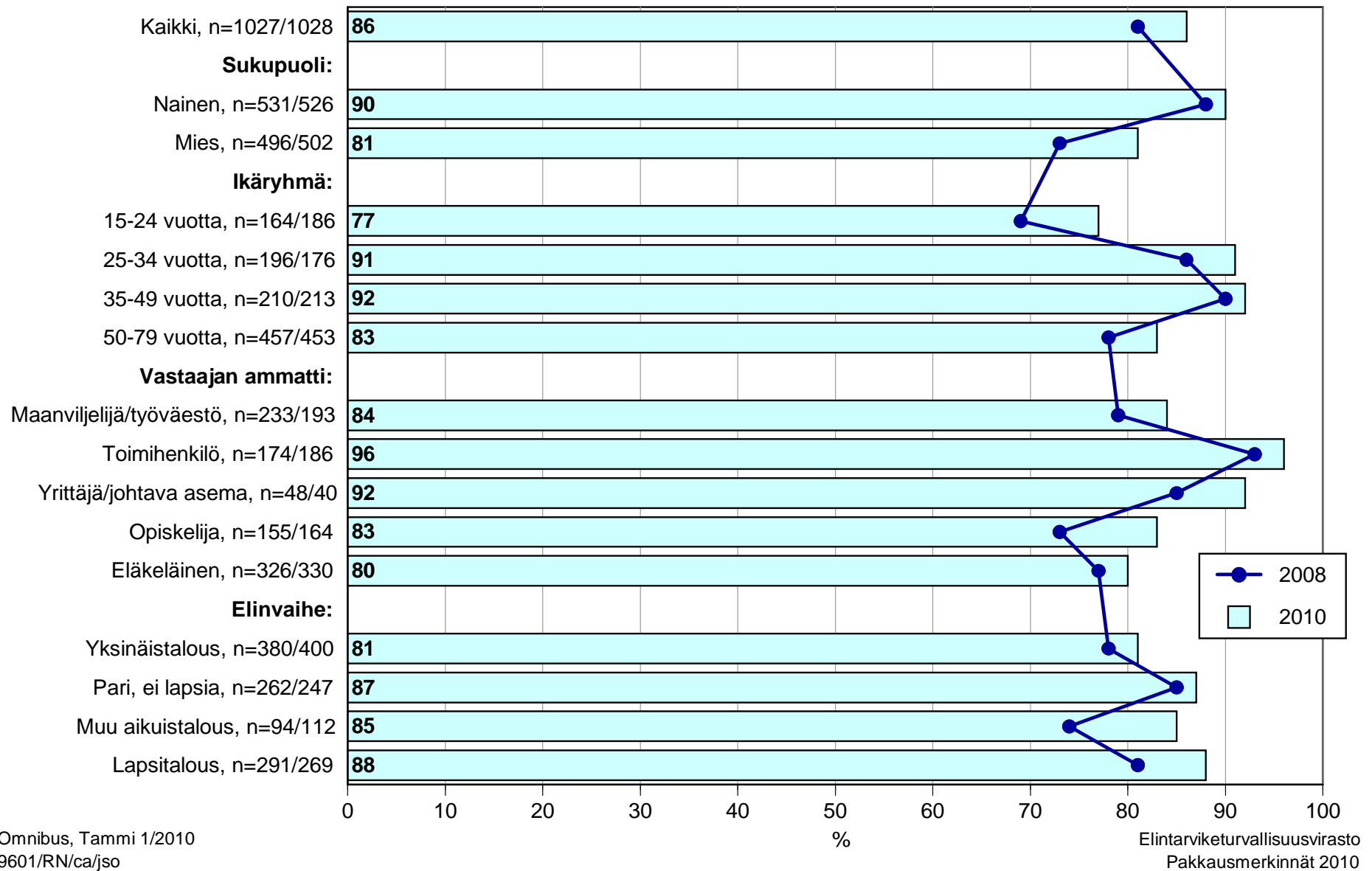
n=kaikki vastaajat

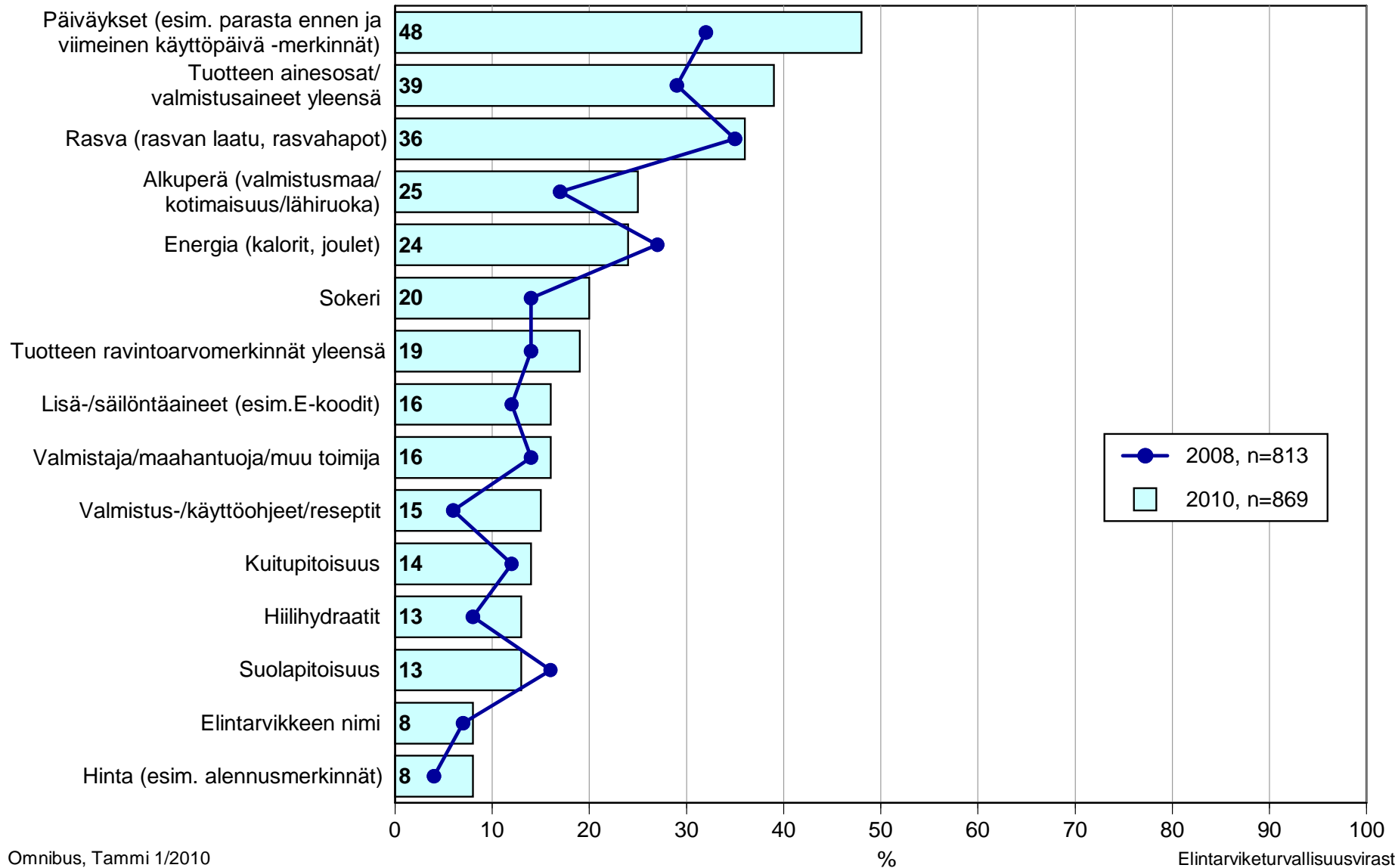
Lukeeko elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä (kyllä -vastaukset)

n=kaikki vastaajat 2008/2010

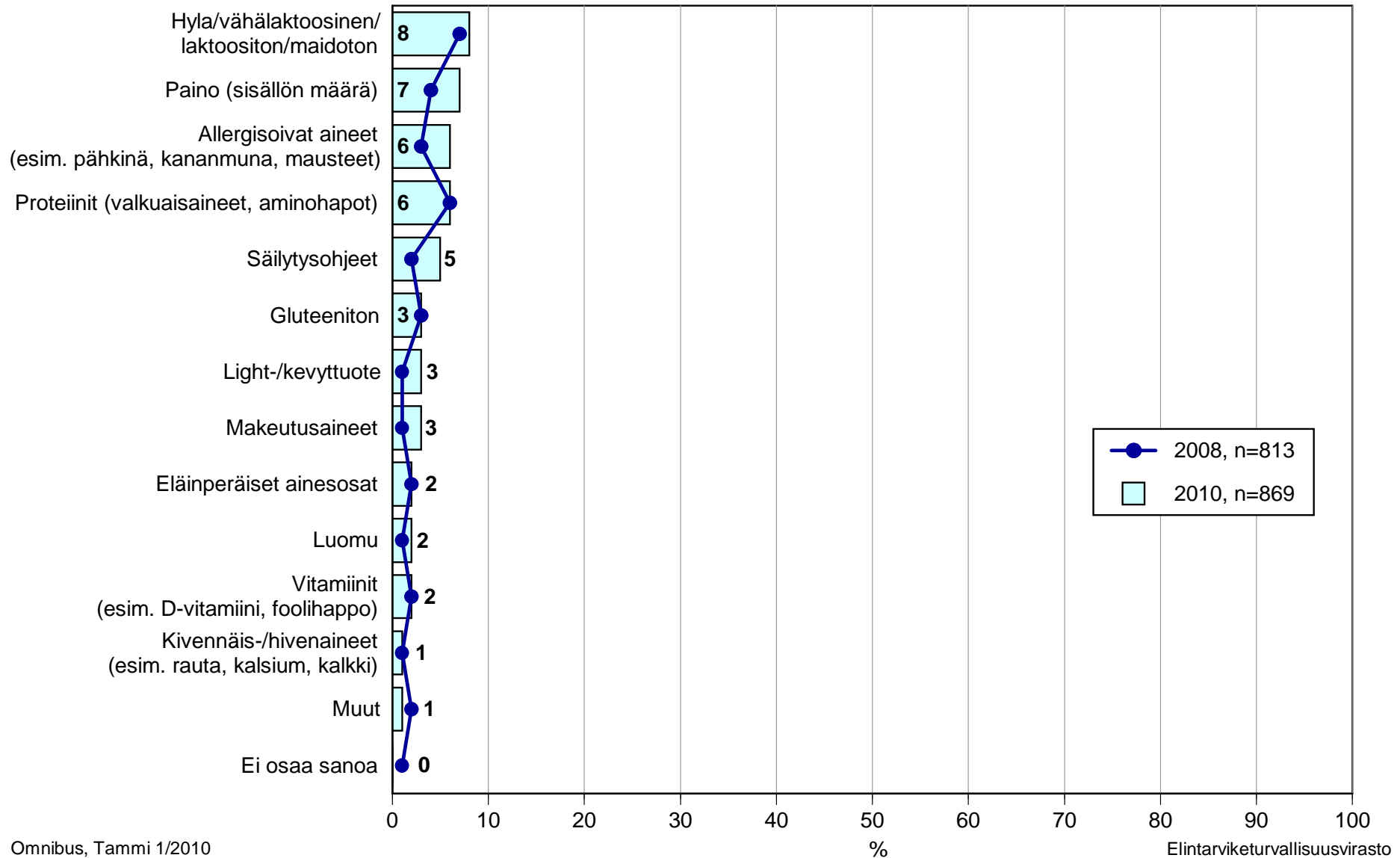
Mitä merkintöjä erityisesti etsii pakkauksesta 1(2)

n=lukee pakkausmerkintöjä

Mitä merkintöjä erityisesti etsii pakkauksesta 2(2)

n=lukee pakkausmerkintöjä

Suhtautuminen päiväysmerkintöihin

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1028) kysyttiin, ovatko he eri mieltä vai samaa mieltä neljän päiväysmerkintöjä koskevan väittämän kanssa. Väittämät rotatoitiin, eli ne kysyttiin vastaajilta sattumanvaraisessa järjestyksessä.
- Suomalaisista 38 % on sitä mieltä, että elintarviketta voi myydä ja 87 % sitä mieltä, että elintarviketta voi syödä parasta ennen -merkinnän jälkeen. Tätä mieltä olevien vastaajien suhteellinen osuus on kasvanut edellisestä tutkimuksesta. Tulokset viittaavat siihen, että ihmisten tietoisuus parasta ennen -merkinnästä ovat parantuneet (tutk. huom.).
- Toisaalta taas aiempaa useampi on vastannut että elintarviketta voi myydä (17 % tätä mieltä) ja syödä (66 % tätä mieltä) viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen. Tämä viittaa taas siihen, että suomalaiset eivät ole edelleenkään ihan selvillä viimeinen käyttöpäivä -merkinnästä.
- Edelleen tuloksista pistää silmään on se, että suurimman osan mielestä elintarvikkeita voi syödä viimeinen käyttöpäivä -päiväyksen jälkeen. Toisaalta moni vastaajista on saattanut taas tulkita kysymyksen niin, että elintarviketta voi syödä viimeisen käyttöpäivän jälkeen, jos siinä ei ole mitään vikaa. (tutk. huom.)

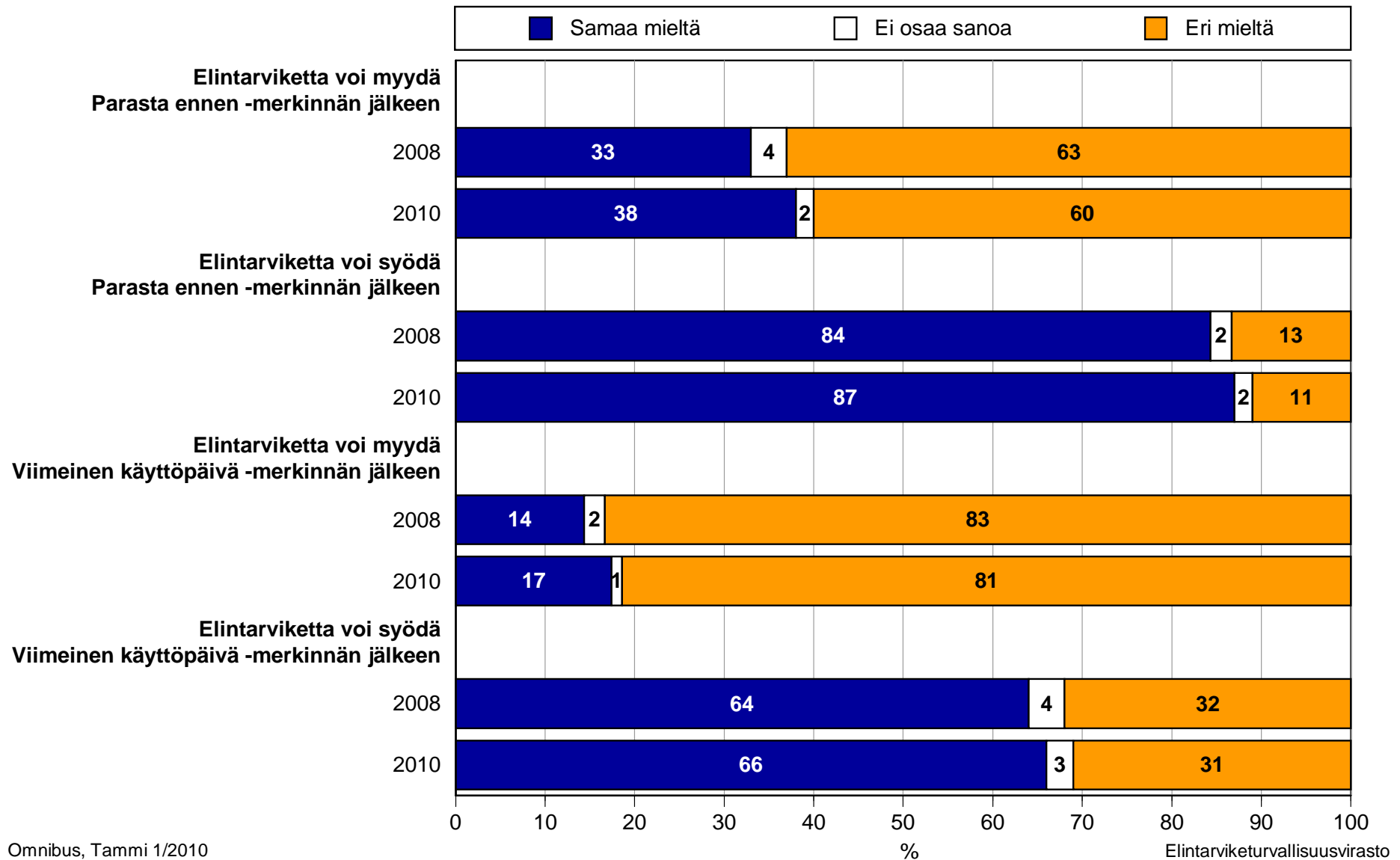
Suhtautuminen päiväysmerkintöihin

2/2

- Taustaryhmien välillä ei ole huomattavan suuria eroja väittämän ”Elintarviketta voi myydä Parasta ennen -merkinnän jälkeen” kanssa; esimerkiksi naisten ja miesten välillä ei ole mitään eroja.
- Elintarvikkeiden syömiseen parasta ennen -merkinnän jälkeen suhtautuvat positiivisimmin yliopisto- ja opistotason tai tätä korkeamman koulutuksen saaneet.
- Elintarvikkeiden myymiseen viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen suhtautuvat varauksellisimmin korkeimmin koulutetut ja nuorimmat vastaajat. Tässä siis vaikuttaa koulutuksen merkitys selvästi: mitä vähemmän aikaa koulujen käymisestä on tai mitä enemmän kouluja on käyty, sitä paremmin muistetaan tämän merkinnän tarkoitus.
- Väittämän ”Elintarviketta voi syödä viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen” kohdalla taustaryhmien välillä havaitaan suurimmat eroavaisuudet. Väittämän kanssa ovat samaa mieltä erityisesti miehet, yli 34-vuotiaat, eläkeläiset sekä vähiten kouluja käyneet.

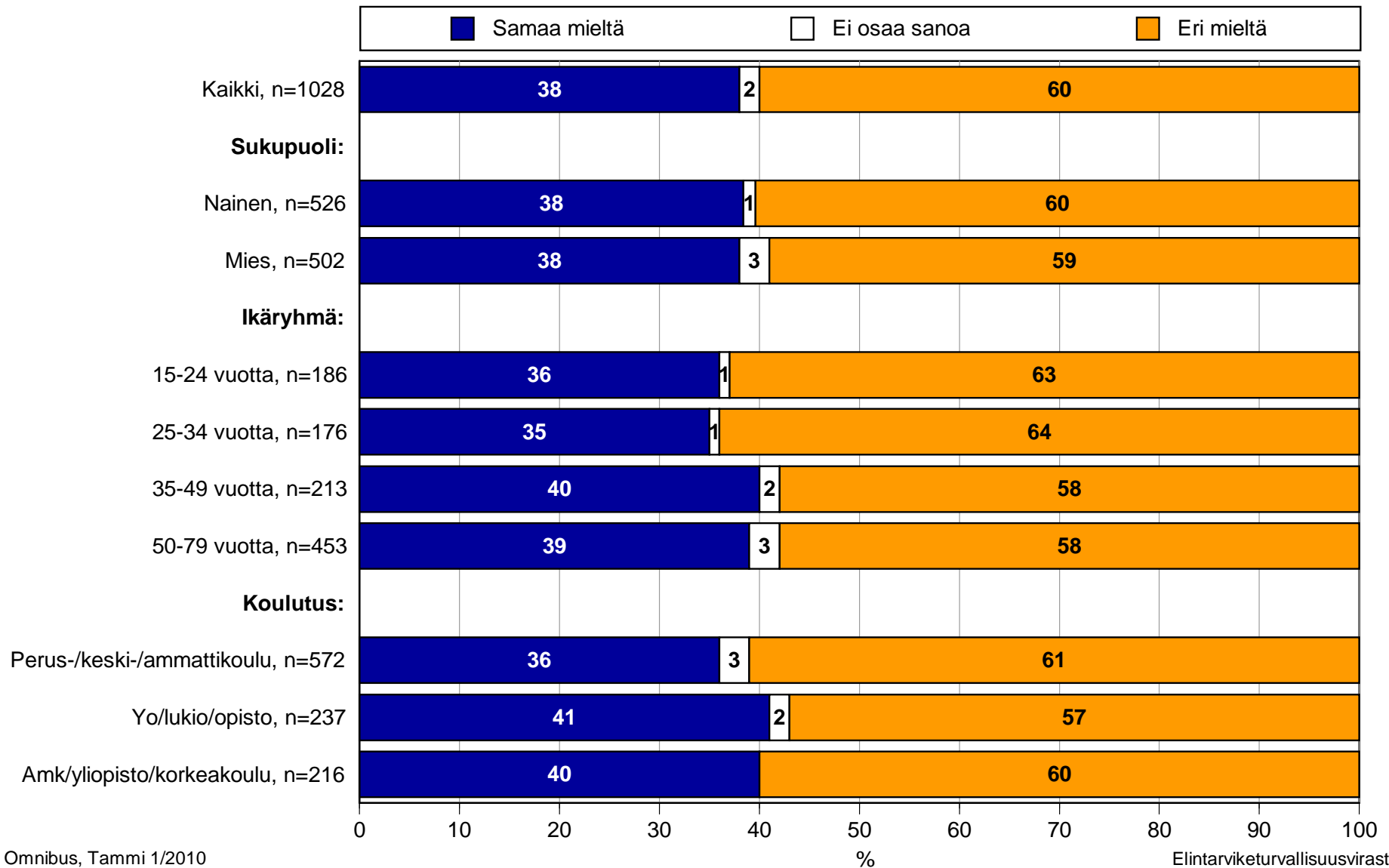
Suhtautuminen parasta ennen ja viimeinen käyttöpäivä -merkintöihin

Kaikki vastaajat, 2008 n=1027, 2010 n=1028

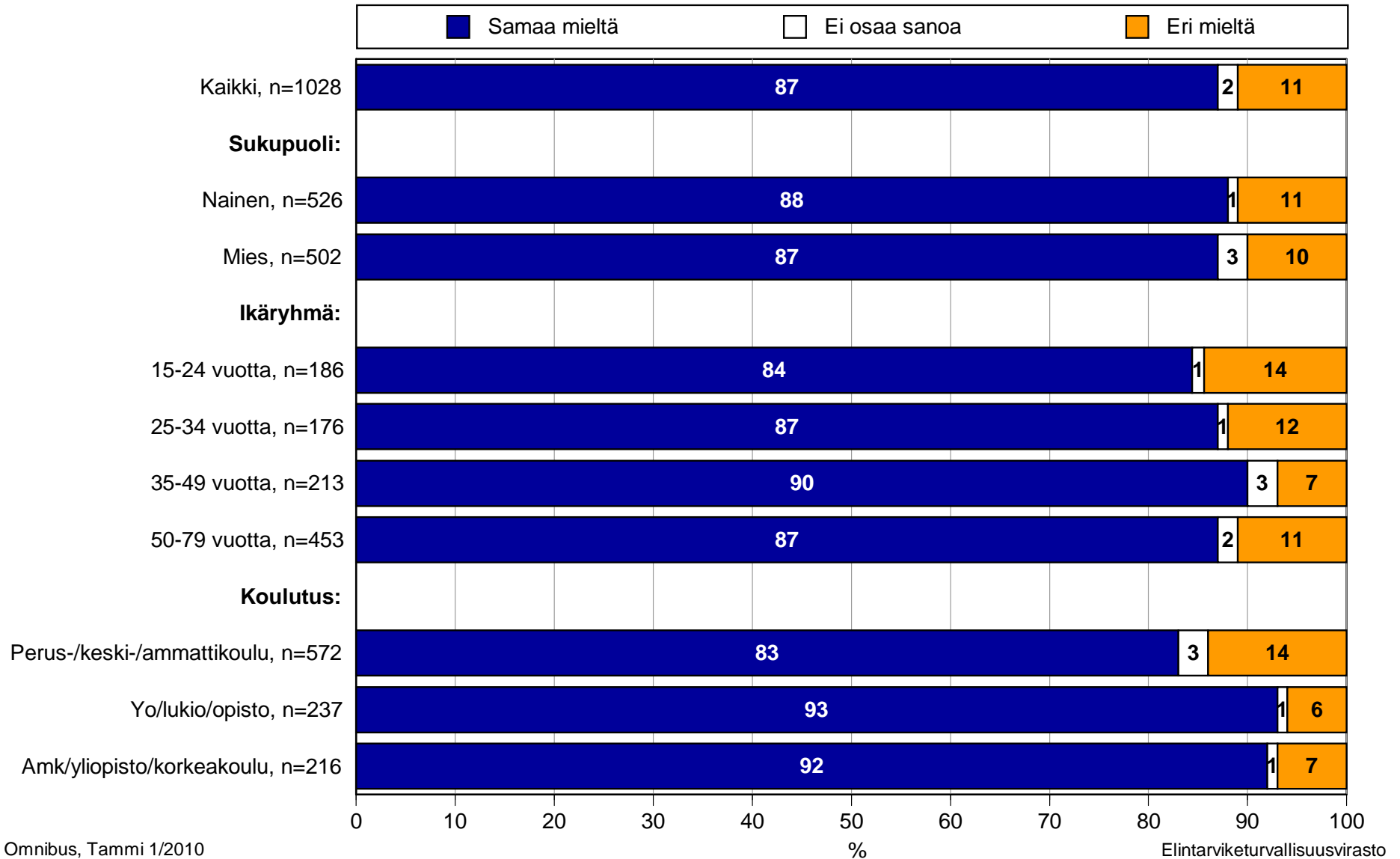
Elintarviketta voi myydä Parasta ennen -merkinnän jälkeen

n=kaikki vastaajat

Elintarviketta voi syödä Parasta ennen -merkinnän jälkeen

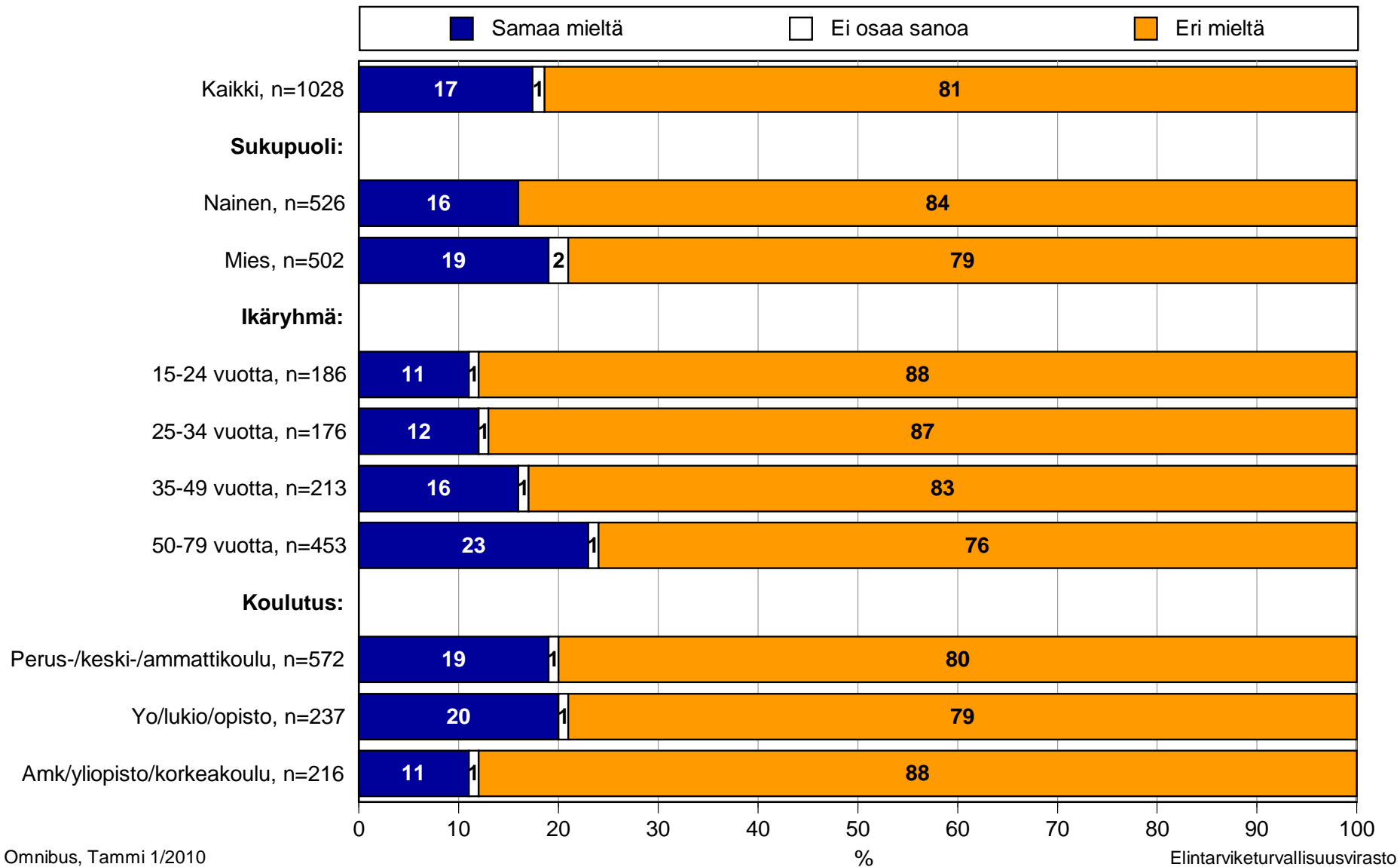
n=kaikki vastaajat

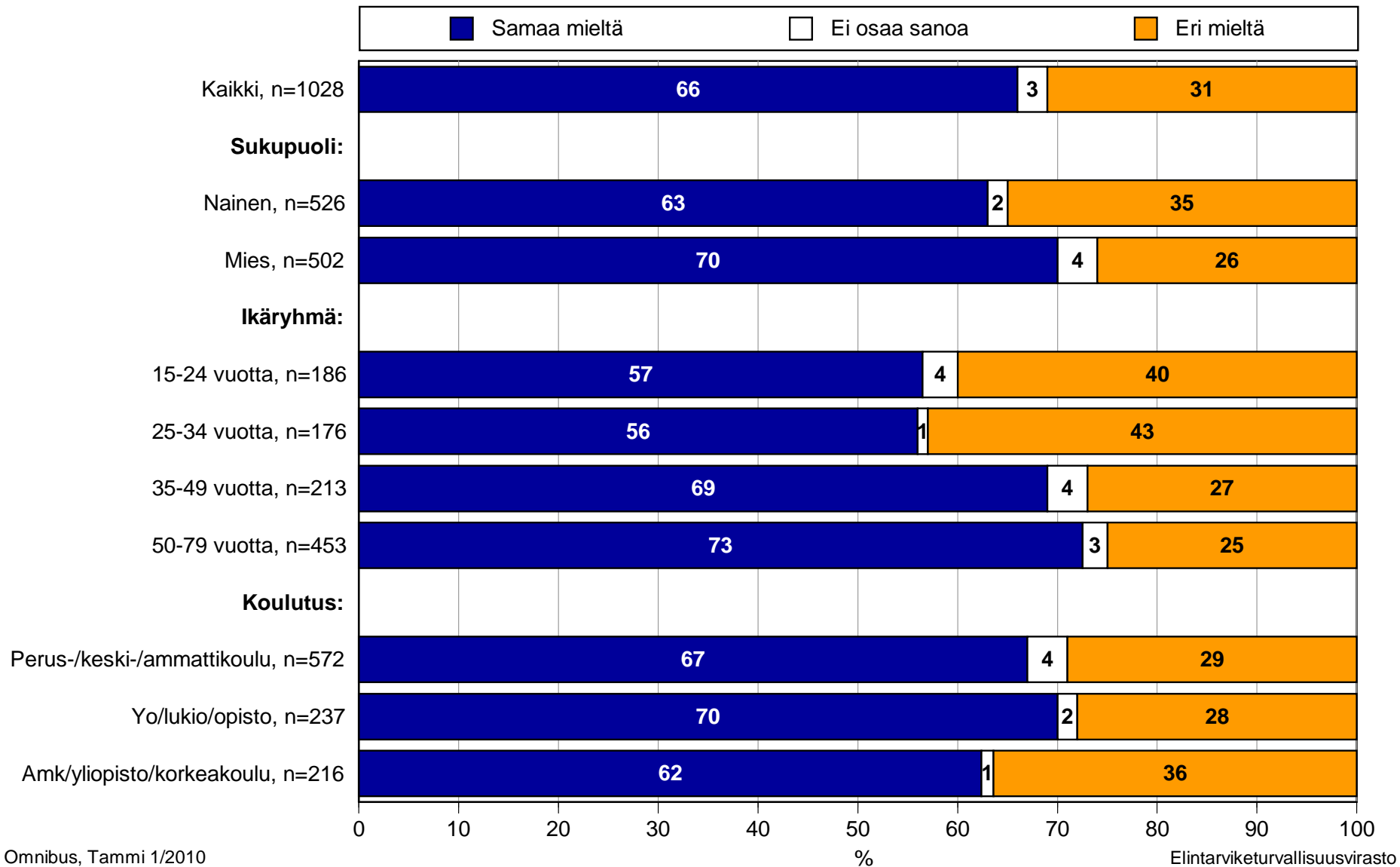
Elintarviketta voi myydä Viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen

n=kaikki vastaajat

Elintarviketta voi syödä Viimeinen käyttöpäivä -merkinnän jälkeen

n=kaikki vastaajat

Suhtautuminen lisäaineisiin

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1028) kysyttiin, ovatko he samaa vai eri mieltä neljän lisäainetta koskevan väittämän kanssa. Kuten päiväysmerkintöjä koskevat väittämät, myös nämä väittämät rotatoitiin, eli ne kysyttiin vastaajilta sattumanvaraisessa järjestyksessä.
- Suurin osa vastaajista on eri mieltä siitä, että lisäaineet olisivat ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita. Valtaosa vastaajista on eri mieltä myös sen kanssa, että lisäaineet olisivat haitallisia aineita, joita kertyy elintarvikkeisiin tuotannon, valmistuksen ja käsittelyn aikana.
- Sen sijaan suurimman osan mielestä lisäaineet ovat tarkoituksella elintarvikkeeseen lisättyjä tutkittuja aineita. Valtaosa on myös sitä mieltä että ne ovat aineita, joilla saadaan parannettua mm. elintarvikkeiden säilyvyyttä.
- Tuloksista nähdään, että suomalaisten tietoisuus lisäaineiden toiminnasta ja tarkoituksesta on parantunut edelliseen tutkimukseen verrattuna. Tämä antaa viitteitä siitä että viime vuoden kampanja on ollut toimiva.

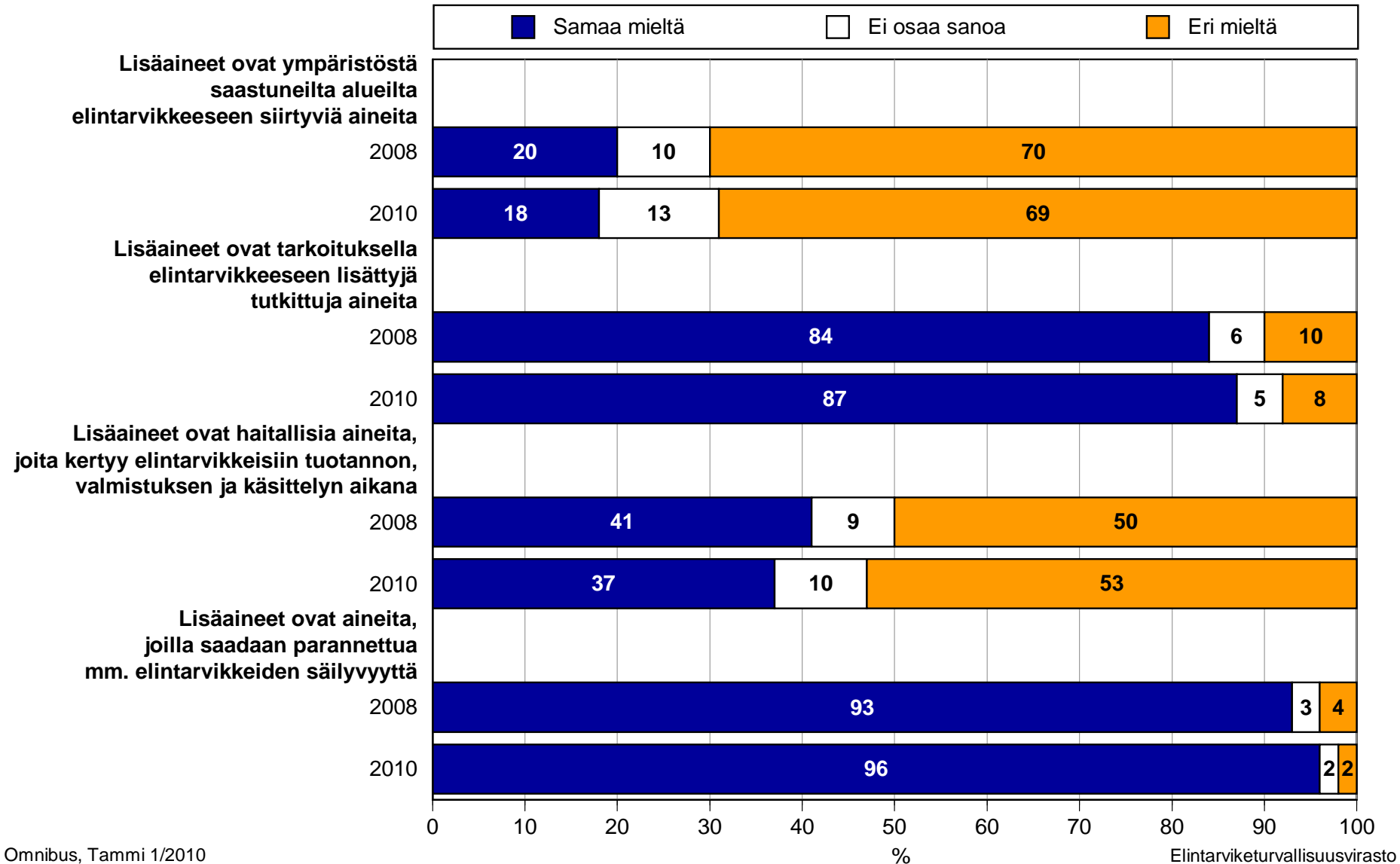
Suhtautuminen lisäaineisiin

2/2

- Vastaajien taustaryhmätarkastelusta havaitaan muutama mielenkiintoinen asia: Ensinnäkin väittämään ”lisäaineet ovat ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita” suhtautuvat myönteisimmin yli 49-vuotiaat sekä alle 25-vuotiaat sekä vähiten koulutetut.
- Väittämän ”lisäaineet ovat haitallisia aineita, joita kertyy elintarvikkeisiin tuotannon, valmistuksen ja käsittelyn aikana” kanssa taas ovat yleisimmin samaa mieltä yli 49-vuotiaat sekä vähiten kouluttautuneet.
- Sen sijaan väittämien ”lisäaineet ovat tarkoituksella elintarvikkeeseen lisättyjä tutkittuja aineita” ja ”lisäaineet ovat aineita, joilla saadaan parannettua mm. elintarvikkeiden säilyvyyttä” kanssa suomalaiset ovat lähes yksimielisesti samaa mieltä, näissä ei ole merkittäviä eroja eri vastaajaryhmien välillä.

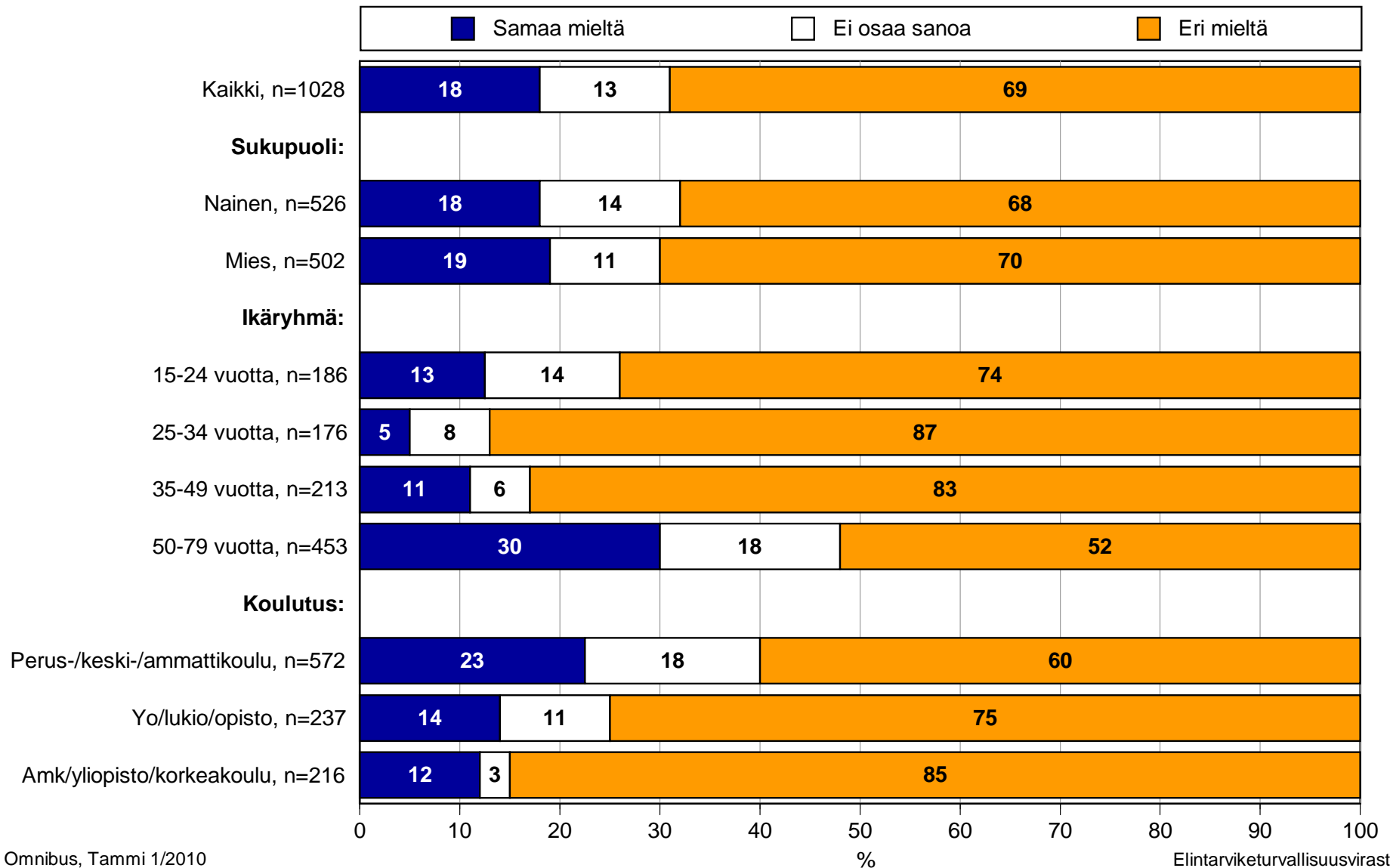
Suhtautuminen lisäaineita koskeviin väittämiin

Kaikki vastaajat, 2008 n=1027, 2010 n=1028

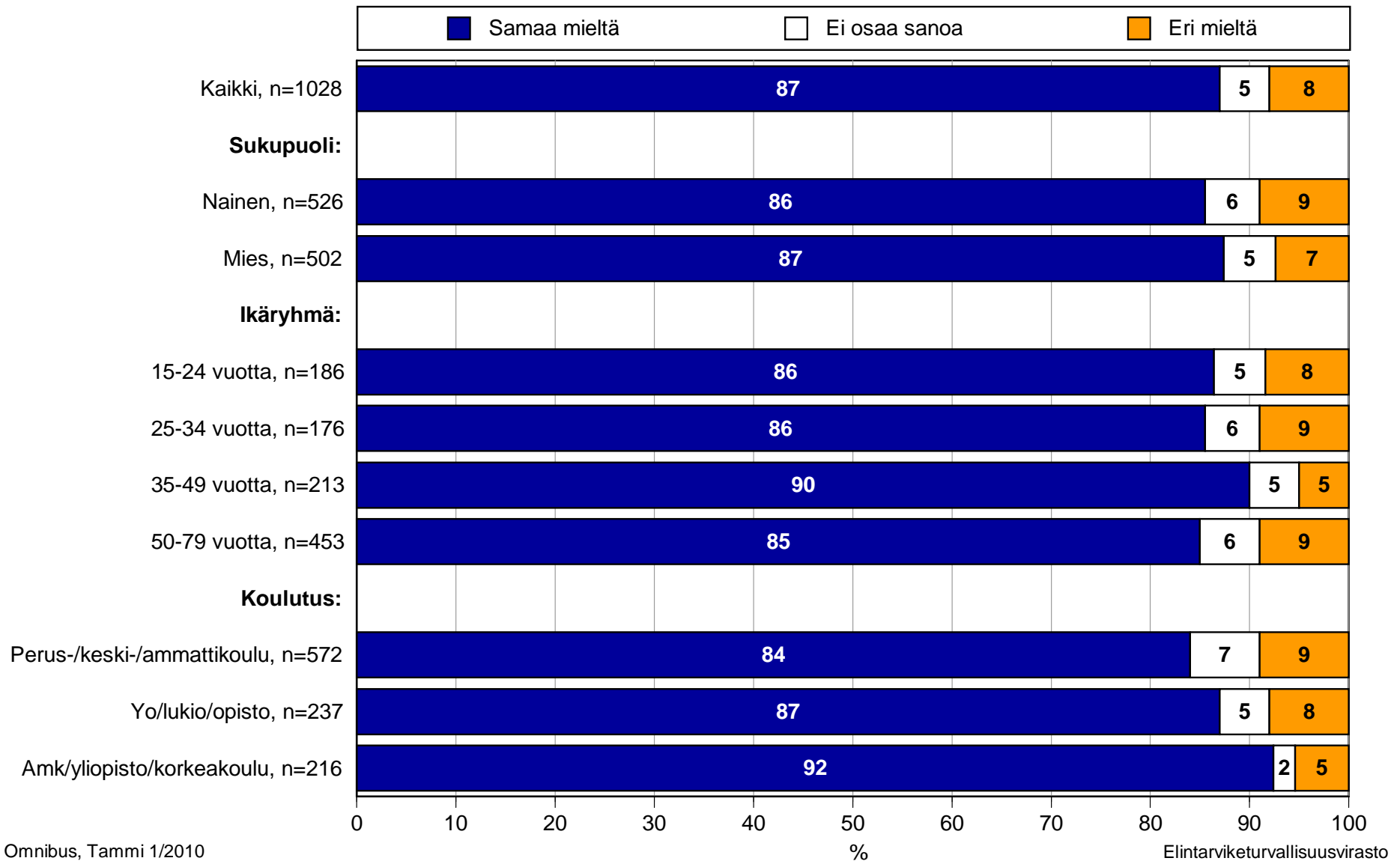
Lisäaineet ovat ympäristöstä saastuneilta alueilta elintarvikkeeseen siirtyviä aineita

n=kaikki vastaajat

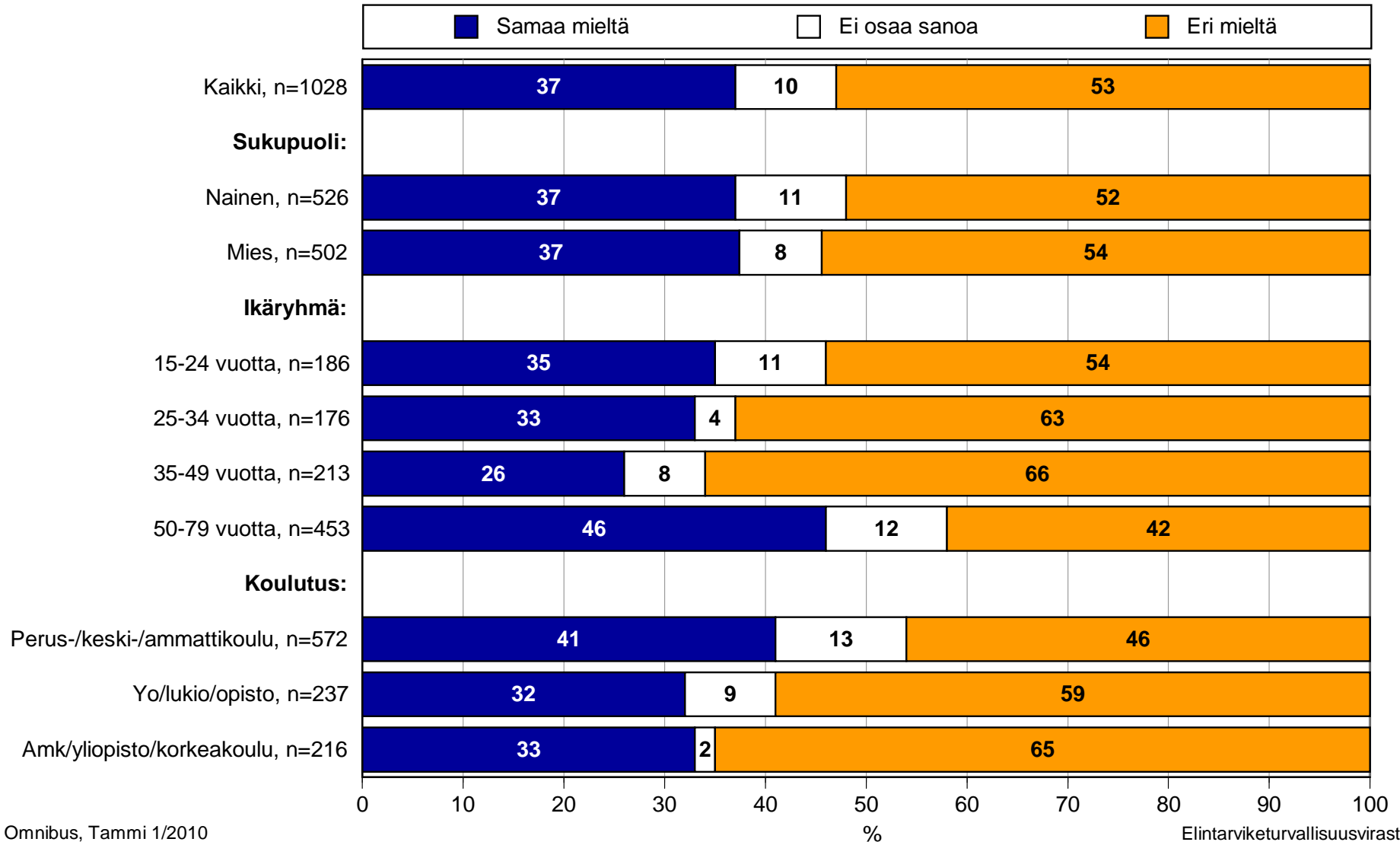
Lisäaineet ovat tarkoituksella elintarvikkeeseen lisättyjä tutkittuja aineita

n=kaikki vastaajat

Lisäaineet ovat haitallisia aineita, joita kertyy elintarvikkeisiin tuotannon, valmistuksen ja käsittelyn aikana

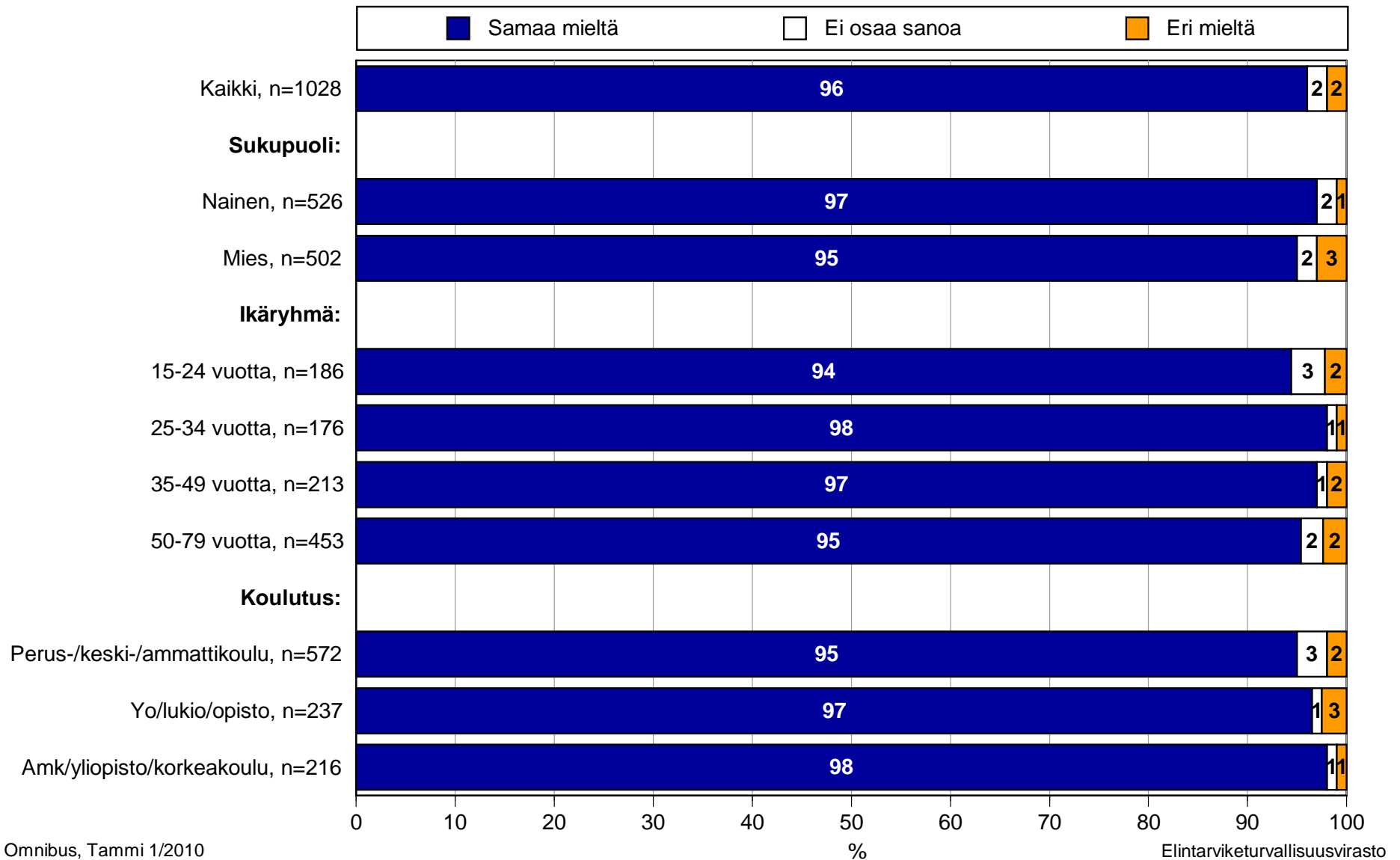
n=kaikki vastaajat

Lisäaineet ovat aineita, joilla saadaan parannettua mm. elintarvikkeiden säilyvyyttä

n=kaikki vastaajat

Elintarvikkeista valittaminen

1/2

- Kaikilta vastaajilta (n=1028) kysyttiin, ovatko he valittaneet viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista.
- Suomalaisista 21 % on valittanut viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista. Osuus on täsmälleen sama kuin edellisellä tutkimuskerralla. Naiset ovat miehiä ahkerampia valittamaan elintarvikkeista, ja 25–34-vuotiaat ahkerampia valittamaan kuin tätä nuoremmat ja vanhemmat.
- Erityisesti korkeimmin koulutetut suomalaiset ovat valittaneet elintarvikkeista.
- Haastateltavilta kysyttiin tämän jälkeen, mikä heidän mielestään on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu. Vastaajille näytettiin 7 vastausvaihtoehtoa, joista he saivat valita yhden.
- Yleisin vastaus kysymykseen oli Kunnallinen elintarvikevalvonta / terveystarkastaja – näin vastasi 30 % haastatelluista. Seuraavaksi useimmin vastattiin Kuluttajavirasto/kuluttaja-asiamies, Evira sekä Kuluttajaneuvoja.

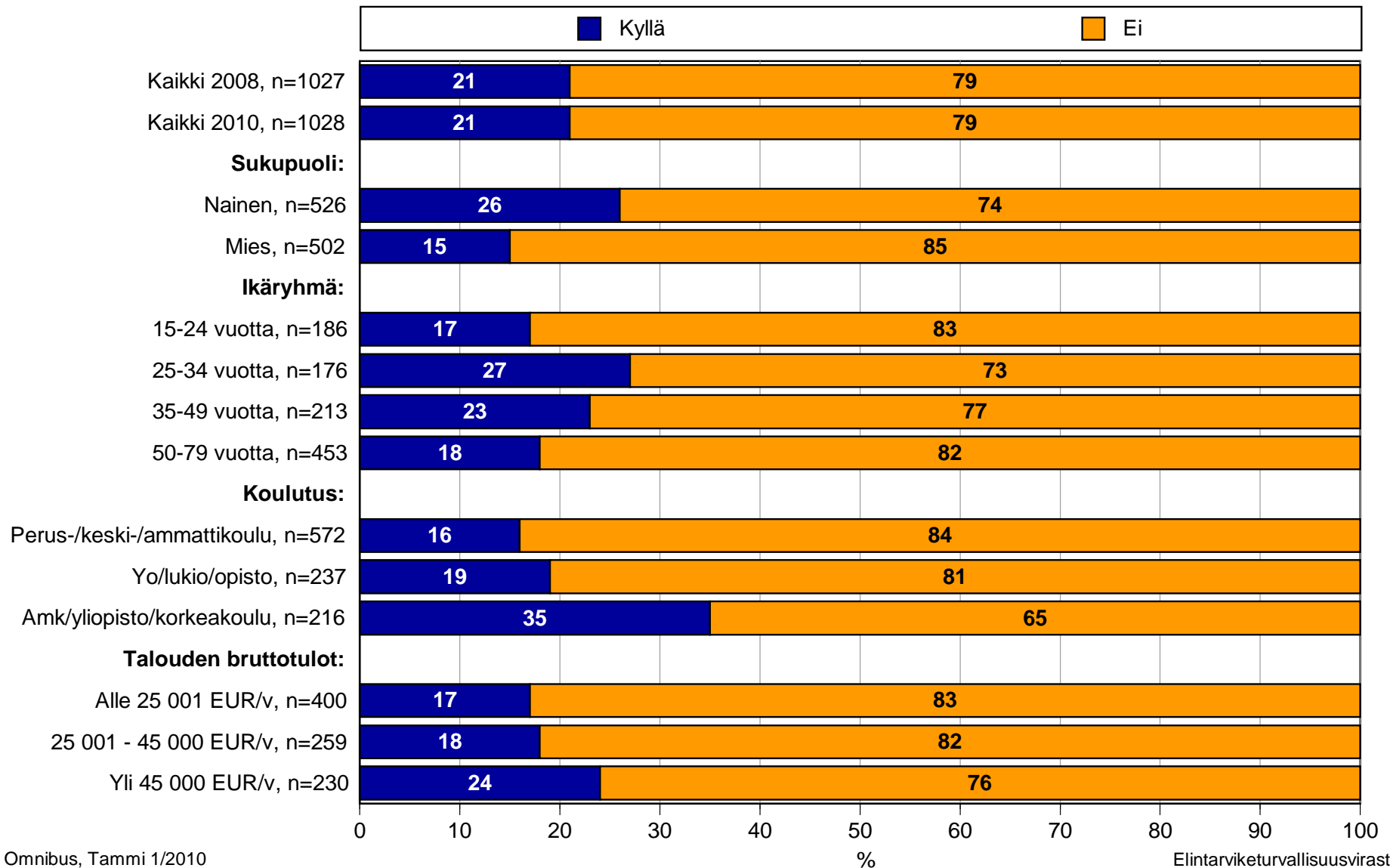
Elintarvikkeista valittaminen

2/2

- Vastauksista voidaan päätellä, että suomalaisten tietoisuus oikeasta valittamiskanavasta on hieman parantunut kampanjan aikana: aiempaa useampi on maininnut kunnallisen elintarvikevalvonnan ja aiempaa harvempi kuluttajaviraston ja kuluttajaneuvojan. Sen sijaan takapakkia on tullut Eviran kohdalla: aiempaa useampi suomalainen luulee nyt että elintarvikkeista kuuluu valittaa Eviraan.
- Parhaiten valituksia koskevan tieto on hallussa 50–79-vuotiailla suomalaisilla.

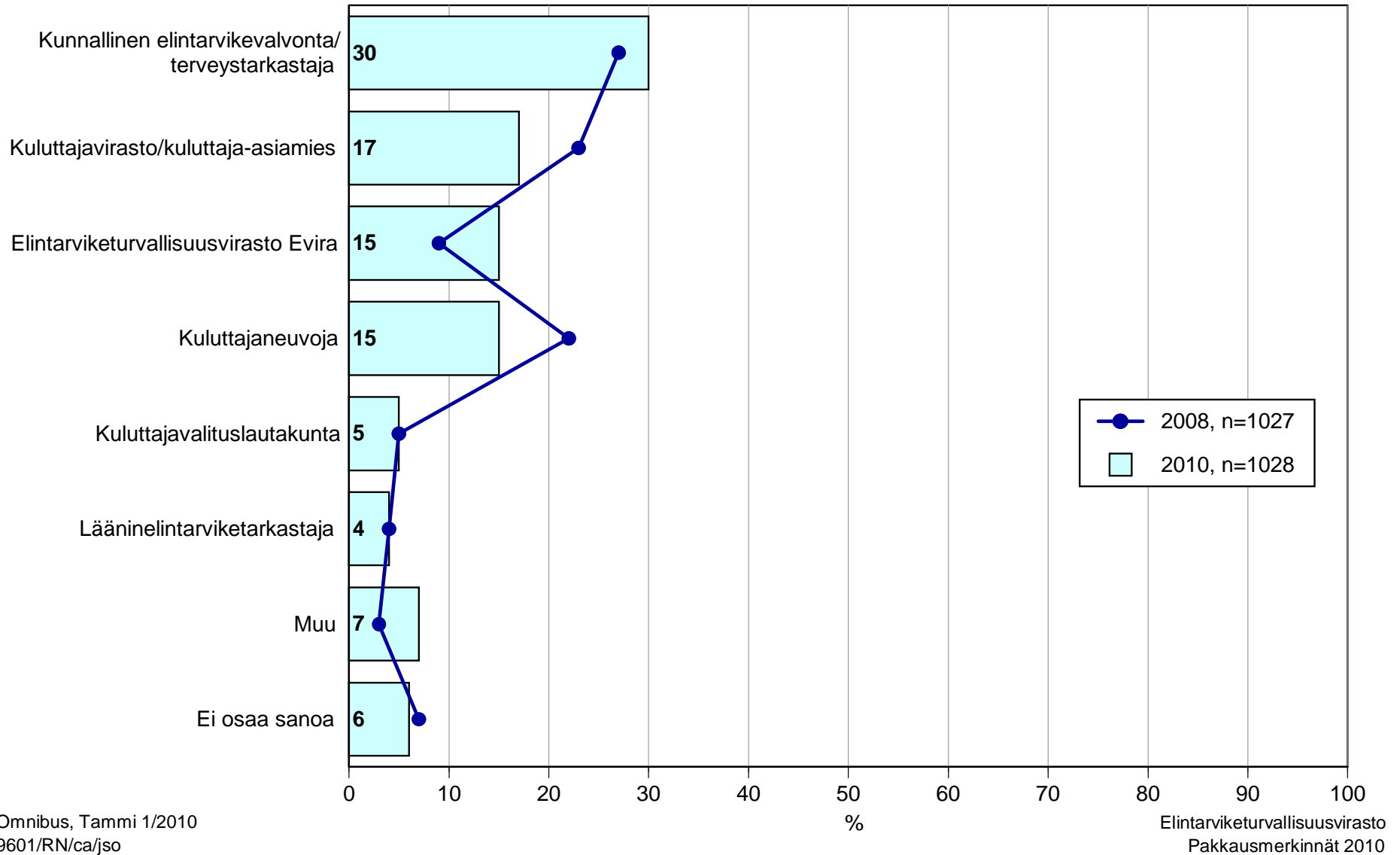
Onko valittanut viimeisen vuoden aikana elintarvikkeista

n=kaikki vastaajat

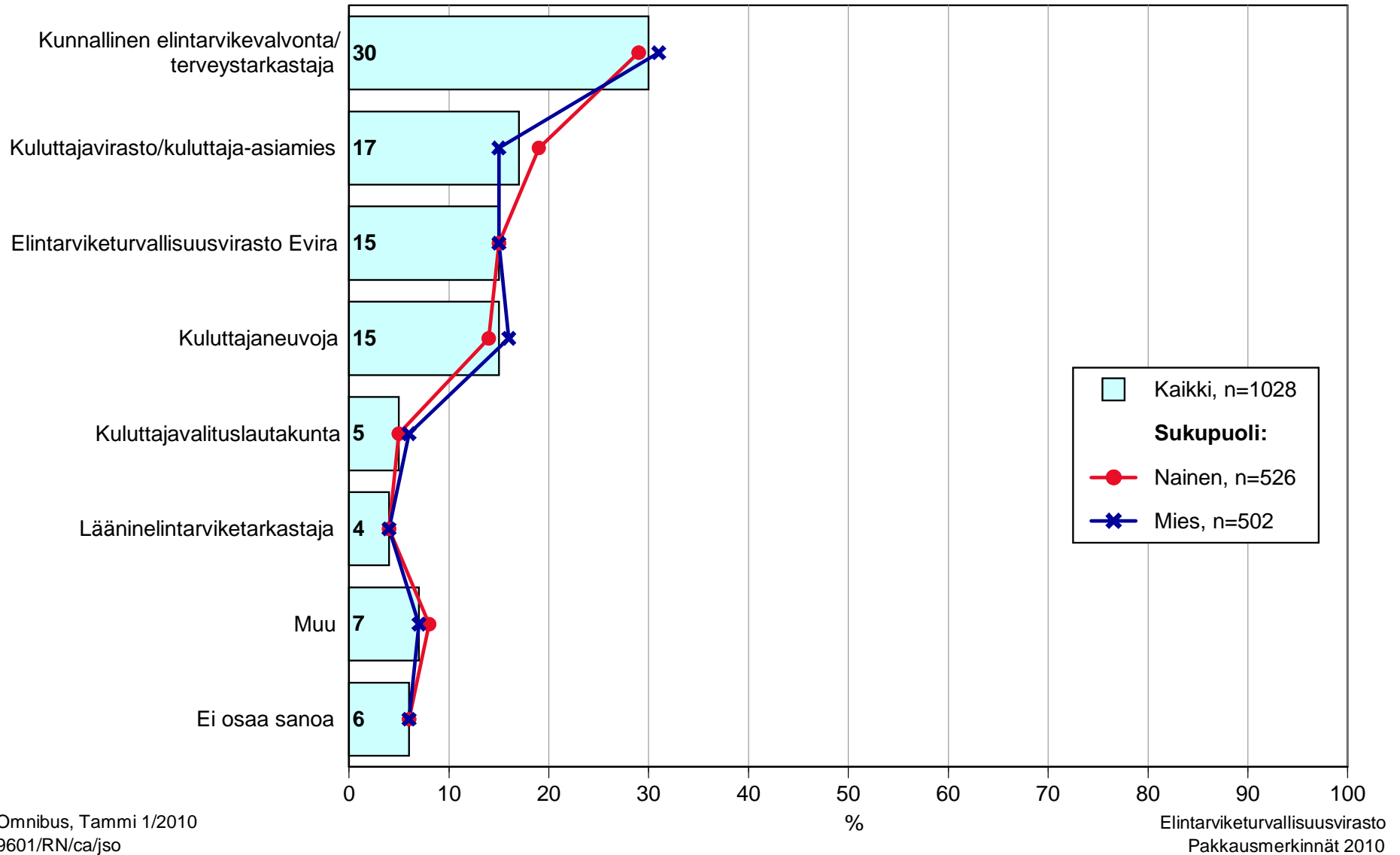
Mikä on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu

n=kaikki vastaajat

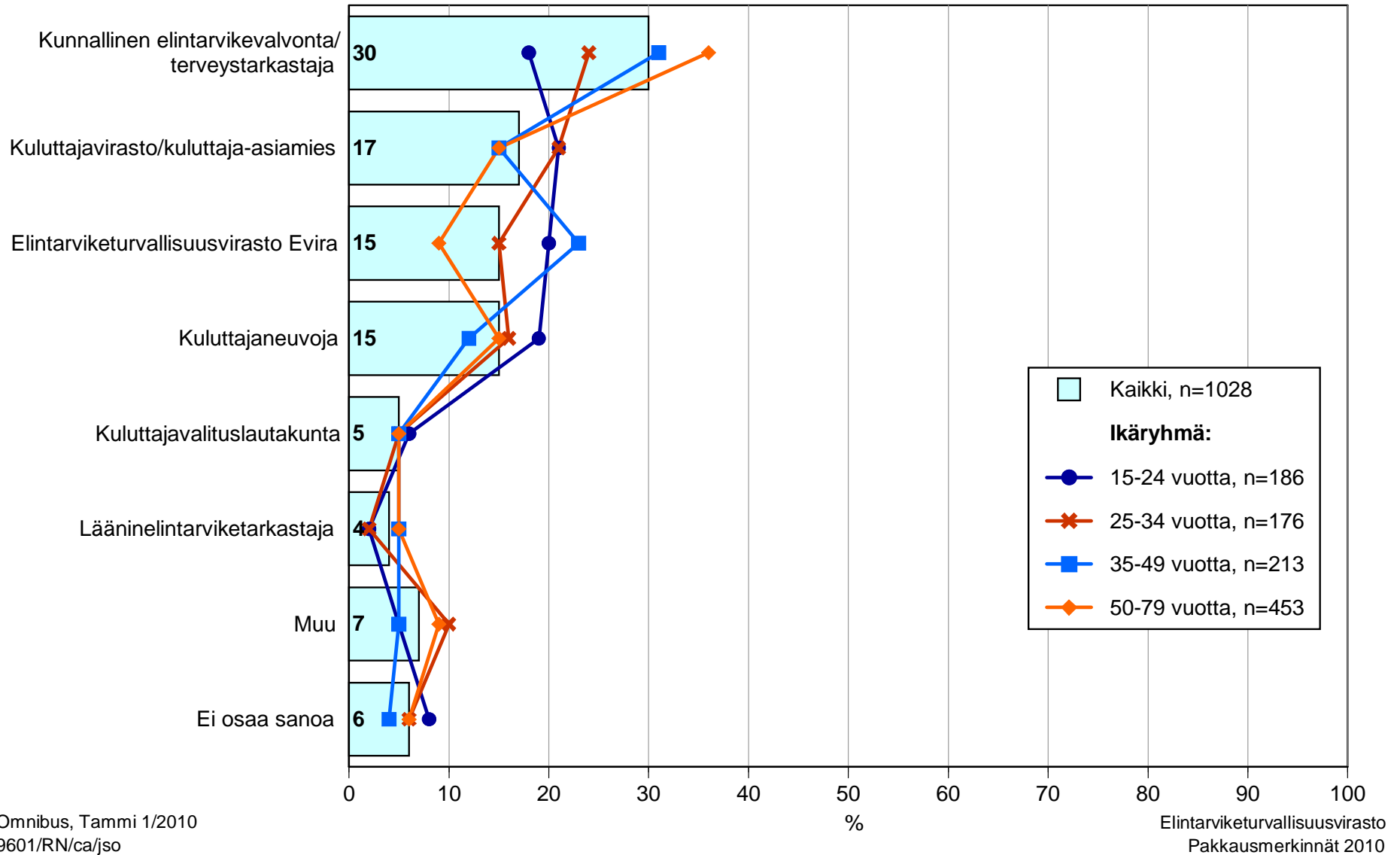
Mikä on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu

n=kaikki vastaajat

Mikä on se viranomainen, jolle kuluttajien elintarvikkeita koskevien valitusten käsittely ensisijaisesti kuuluu

n=kaikki vastaajat

Tutkimusmenetelmä

- Tämän tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy tammi-helmikuussa 2010.
- Tutkimuksen kohderyhmänä on maamme 15–79-vuotias väestö, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Tutkimus on tehty henkilökohtaisina haastatteluina osana Taloustutkimuksen Omnibus-tutkimusta. Haastattelut on tehty pääasiassa vastaajien kodeissa; 155 haastattelua tehtiin pääkaupunkiseudulla ostoskeskuksissa. Tiedonkeruu tapahtui kannettavien tietokoneiden avulla 14.1.–31.1.2010. Haastattelutyöhön osallistui 50 Taloustutkimuksen koulutettua tutkimushaastattelijaa.
- Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 1028 henkilöä. Otos muodostettiin kiintiöpoiminnalla, jossa kiintiöinä olivat kohderyhmän valtakunnallinen ikä-, sukupuoli-, lääni- ja kuntatyypijakauma. Haastatteluja tehtiin 76 paikkakunnalla, joista kaupunkeja oli 43 ja muita kuntia 33. Otos on painotettu kohderyhmää vastaavaksi. Ristiintaulukoinneissa (liitteenä) esiintyvät painotetut N-luvut vastaavat Suomen 15–79-vuotiasta väestöä tuhansina (SVT 31.12.2008).
- Tutkimuksen aineisto on käsitelty Taloustutkimuksessa erityisesti markkinatutkimustiedon analysointiin tarkoitetulla atk-ohjelmistolla. Ristiintaulukoinnissa on käytetty T-testiä, joka testaa kunkin taulukoidun taustamuuttujan kohdalla, poikkeako luku jäännösryhmästä enemmän kuin mitä satunnaisvaihtelun osuus on 95 %:n luotettavuustasolla. Tähti (*) taulukkoluvun vieressä osoittaa, että ero on merkitsevä.